

Programa a fost aprobată prin Ordin al ministrului educației, cercetării și tineretului nr. 3458 / 09.03.2004.

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII ȘI TINERETULUI
CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

PROGRAMĂ ȘCOLARĂ PENTRU CLASA A IX-A
CICLUL INFERIOR AL LICEULUI

GEOGRAFIE

București, 2004

NOTA DE PREZENTARE

Curriculum-ul școlar de geografie pentru clasa a IX-a face parte dintr-un sistem unitar pentru ciclul inferior al liceului (clasele IX – X), axat pe probleme de bază ale geografiei generale (fizică și umană), care își propune să aibă un caracter terminal și sintetic (pentru învățământul obligatoriu) și să deschidă orizonturi generoase instruirii ulterioare, neobligatorii, în ciclul liceal superior.

Coerența sistemului de instruire din ciclul liceal inferior este evidentă la o lectură atentă a domeniilor educaționale acoperite prin geografie: **Geografie fizică** („Pământul - planeta oamenilor”) la clasa a IX-a și **Geografie umană** la clasa a X-a.

Prin conținutul disciplinei studiate la clasa a IX-a (Geografie fizică) se realizează o legătură strânsă cu disciplinele denumite generic „Științe” (Fizică, Biologie, Chimie, Geologie), iar prin subtitlul ei („Pământul - planeta oamenilor”) este evidențiată legătura geografiei cu științele despre societate și disciplinele școlare din aria curriculară „Om și societate”.

Programa școlară de geografie pentru clasa a IX-a este centrată pe atingerea unui sistem de competențe generale și specifice asumate, comune sau corelate cu alte competențe din aria curriculară „Om și societate” (proprii disciplinelor școlare din această arie) și cu sistemul de competențe – cheie sugerat de Comisia Europeană.

În acest sistem referențial, geografia se regăsește în principalele grupe de competențe, cu prezențe și ponderi diferite, având și un anumit specific ce derivă din disponibilitățile sale educaționale reale, afirmate în timp.

Principalele domenii negociate și asumate de geografia școlară în învățământul preuniversitar vizează următoarele dimensiuni educaționale: dimensiunea geoeconomică, culturală, europeană, integratoare (de sinteză între științele naturii și științele sociale), dimensiunea interdisciplinară, metodologică (prin utilizarea hărții), aspecte care țin de latura socială, civică și umanistă. De asemenea, geografia contribuie la formarea și dezvoltarea unor abilități generale, utile pregătirii permanente și inserției sociale constructive. Asocierea acestor competențe – cheie cu dimensiunile educaționale ale geografiei duce la construirea unui sistem referențial nou de competențe (generale și specifice), care valorifică totodată elementele asumate de programele anterioare pentru clasele IX – X.

În acest fel, se realizează o mai bună evidențiere a specificului geografiei ca domeniu al realității (atât al științelor naturii, cât și al științelor sociale), iar în planul reflectării sale educaționale, ca disciplină școlară în același timp despre natură, despre societate și despre realitatea creată la intersecția natură – societate (mediul geografic). În aceste condiții, deși geografia este cantonată în aria curriculară „Om și societate” (cu anumite facilități și limite ale acestei poziții), își poate evidenția și mai bine funcția educațională integratoare om – natură (ca dimensiune intrinsecă a sa) prin competențele inter și transdisciplinare, derivate din ambele domenii ale realității și din intersecția lor.

În acest context, în definitivarea elementelor componente ale programelor de geografie în acord cu sistemul european de „competențe - cheie”, cu orizontul social actual și dimensiunile educaționale ale geografiei, se au în vedere următoarele aspecte:

- Construirea unui sistem unitar pentru ciclul inferior al liceului (IX – X) și posibilitatea realizării unui sistem diferențiat pe profiluri pentru ciclul superior.
- Realizarea unor structuri de instruire prin sistemul de competențe – conținuturi, care să aibă elemente de certă atractivitate pentru elevi și în care aceștia să identifice o utilitate pragmatică evidentă pentru traseul lor educațional și social.
- Structurile educaționale trebuie să își propună amplificarea inserției sociale a geografiei.
- Conectarea geografiei cu celelalte discipline din aria curriculară „Om și societate” prin asumarea unui câmp comun de competențe și valori.
- Asumarea explicită a unor competențe transdisciplinare.
- Trecerea de la o geografie descriptivă și enciclopedică la o geografie funcțională (relațională), operațională și aplicată.
- Asumarea unor domenii explicite ale problematicii lumii contemporane.
- Relieful corespunzător a proiectului asumat de România care vizează integrarea ei în Uniunea Europeană.
- Asigurarea unui caracter flexibil, generativ, al programelor, pentru evitarea suspiciunii supraîncărcării acestora.
- Concretizarea specificului geografiei de a asigura perceperea corectă a dimensiunilor spațiale ale fenomenelor naturale și umane prin ofertarea unor conținuturi care să se bazeze pe exemple edificatoare la nivelul Terrei ca întreg, al Europei și al orizontului local.

Curriculum-ul pentru clasa a IX-a cuprinde:

- **curriculum nucleu**, pentru trunchiul comun (TC), pentru clasele cu o oră pe săptămână;
- **curriculum diferențiat** (CD), pentru clasele cu două ore pe săptămână (profilul umanist); acesta presupune asumarea unor competențe specifice suplimentare față de curriculum - nucleu, corespunzător trunchiului comun și este redat grafic într-o formă ușor de sesizat (scris cu *aldine*).

Structura programei școlare pentru clasa a IX-a cuprinde următoarele componente:

- Competențe generale (care sunt comune pentru ciclul liceal inferior: clasele IX - X)
- Valori și atitudini
- Competențe specifice și unități de conținut (pentru clasa a IX-a)
- Sugestii metodologice

Elementele de noutate sunt:

- trecerea de la un sistem de instruire care pornește de la obiectivele educaționale (practicat în gimnaziu) la un sistem care își propune construirea unor competențe (generale și specifice) prin procesul de instruire centrat pe geografie;
- reșezarea structurii didactice interne a obiectului de studiu (care nu mai are o structură academică atât de evidentă) printr-o organizare și o succesiune nouă a componentelor sale principale;
- oferta noului curriculum pentru un model generativ și flexibil de proiectare a instruirii;
- includerea unor sugestii metodologice care să orienteze procesul educațional spre o mai mare rigurozitate sub raportul construirii unor competențe specifice precise utilizând conținuturi ce pot fi selectate, în mod nuanțat, în acest scop;
- renunțarea la anumite secvențe de conținuturi practicate tradițional care nu duceau la construirea unor competențe diferite ci la repetarea unor informații și supraîncărcarea procesului educațional cu date și denumiri;
- orientarea pragmatică a aplicării curriculum-ului prin posibilitatea asocierii diferențiate și nuanțate, foarte concrete în raport cu mediul educațional, a sistemului de competențe specifice - unități de conținut sugerate - modalitățile de construire a situațiilor de învățare - evaluarea performanțelor.

Competențele generale și specifice vizează, în forma în care sunt prezentate în prezenta programă în ansamblul claselor IX – X și au un caracter terminal. Pentru fiecare clasă (IX, respectiv X), competențele sunt selectate după specificul disciplinei școlare (IX – Geografie fizică, X – Geografie umană), urmărindu-se în mod prevalent, în fiecare clasă, acele competențe care pot fi atinse într-o formă cât mai bună prin oferta respectivă de conținuturi. De altfel, chiar formularea unor competențe specifice pentru fiecare clasă comportă anumite nuanțări terminologice pentru a fi sugerată mai explicit legătura cu conținuturile oferite. În acest fel se asigură o anumită specificitate, fără a favoriza prezența unor conținuturi „în sine”.

COMPETENȚE GENERALE

1. Utilizarea corectă a terminologiei specifice pentru explicarea mediului geografic utilizând limbaje diferite
2. Raportarea elementelor semnificative din societate, știință și tehnologie la mediul înconjurător ca întreg și sistemele sale componente.
3. Integrarea aspectelor din natură și societate într-o structură obiectivă (mediul înconjurător) și o disciplină de sinteză (geografia).
4. Relaționarea elementelor și fenomenelor din realitate (natură și societate) cu reprezentările lor cartografice, grafice, pe imagini satelitare sau modele.
5. Dobândirea unor priceperi, deprinderi, metode și tehnici generale de învățare (inclusiv TIC) care să faciliteze o pregătire permanentă asumată.
6. Dobândirea unor competențe sociale, interpersonale, interculturale, civice și antreprenoriale pe baza studierii geografiei.

VALORI ȘI ATITUDINI

Competențele generale și specifice care sunt formate în liceu prin procesul educațional centrat pe geografie au la bază și promovează următoarele valori și atitudini:

- Atitudinea pozitivă față de educație, cunoaștere, societate, cultură, civilizație;
- Curiozitatea pentru explorarea mediului geografic;
- Respectul pentru diversitatea naturală și umană;
- Conservarea și ocrotirea mediului de viață.

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

Competențe specifice	Conținuturi
<p>1.1. Utilizarea terminologiei științifice și disciplinare specifice (concepte, noțiuni) pentru prezentarea unei informații pertinente;</p> <p>1.2. Argumentarea unui demers explicativ;</p> <p>1.3. Utilizarea unor elemente terminologice minime din limbile străine;</p> <p>2.1. Operarea cu sistemul conceptual și metodologic specific științelor;</p> <p>2.2. Formalizarea informațiilor;</p> <p>3.2. Analiza interacțiunilor dintre elementele naturale;</p> <p>4.1. Citirea și interpretarea informației cartografice și grafice;</p> <p>4.2. Operarea cu simboluri, semne și convenții;</p> <p>4.3. Utilizarea convențiilor în citirea și interpretarea suporturilor cartografice;</p> <p>4.4. Trecerea de la o scară la alta;</p> <p>4.5. Construirea unor schițe cartografice simple;</p> <p>5.1. Identificarea surselor de informare și a informației utile în sistemele multimedia;</p> <p>5.2. Utilizarea tehnologiei documentării bibliografice eficiente;</p>	<p>PĂMÂNTUL – O ENTITATE A UNIVERSULUI</p> <p>Universul și sistemul solar Evoluția Universului și a Terrei Caracteristicile Pământului și consecințele geografice</p> <p>MĂSURAREA ȘI REPREZENTAREA SPAȚIULUI TERESTRU</p> <p>Coordonatele geografice Reprezentări cartografice Măsurarea și calculul distanțelor și al suprafețelor pe hărți geografice și în orizontul local Reprezentările cartografice și societatea omenească</p>
<p>1.1. Utilizarea terminologiei științifice și disciplinare specifice (concepte, noțiuni) pentru prezentarea unei informații pertinente;</p> <p>1.2. Argumentarea unui demers explicativ;</p> <p>3.2. Sesizarea unor succesiuni de procese naturale;</p> <p>4.2. Operarea cu simboluri, semne și convenții;</p> <p>4.5. Construirea unui text structurat utilizând o informație cartografică sau grafică;</p> <p>5.3. Utilizarea unor metode de analiză directă sau mediată;</p> <p>5.4. Utilizarea unor metode și tehnici simple, specifice diferitelor discipline științifice, pentru analiza unor elemente ale reliefului în contextul mediului înconjurător;</p> <p>5.6. Aplicarea modalităților de analiză pe elemente simple, sisteme, succesiuni;</p> <p>5.7. Utilizarea unor metode experimentale și de simulare;</p>	<p>RELIEFUL TERESTRU</p> <p>Scoarța terestră ca suport al reliefului: structură și alcătuire petrografică Unitățile majore ale reliefului terestru Agenți, procese și forme de relief Tipuri și unități de relief Analiza și interpretarea reliefului Relieful și societatea omenească Relieful orizontului local Aplicații practice în orizontul local</p>

<p>1.1. Utilizarea terminologiei științifice și disciplinare specifice (concepte, noțiuni) pentru prezentarea unei informații pertinente;</p> <p>1.2. Argumentarea unui demers explicativ;</p> <p>3.2. Sesizarea unor succesiuni de fenomene și procese naturale;</p> <p>4.1. Citirea și interpretarea informației grafice și cartografice;</p> <p>4.5. Construirea unui text structurat utilizând o informație cartografică sau grafică;</p> <p>4.6. Descrierea și explicarea faptelor observate pe teren sau identificate pe modele;</p> <p>5.4. Utilizarea unor metode și tehnici simple, specifice diferitelor discipline științifice, pentru analiza unor elemente ale climei, hidrografiei și învelișului biogeografic în contextul mediului înconjurător;</p> <p>5.5. Utilizarea reprezentărilor cartografice în investigarea mediului geografic.</p> <p>6.2. Îmbinarea diferitelor tipuri de analiză (empirică, holistică etc.);</p>	<p>ATMOSFERA TERESTRĂ</p> <p>Alcătuirea și structura atmosferei</p> <p>Factorii genetici ai climei</p> <p>Climatele Terrei</p> <p>Evoluția și tendințele de evoluție a climei</p> <p>Hărțile climatice și harta sinoptică.</p> <p>Analiza și interpretarea datelor.</p> <p>Clima și societatea omenească</p> <p>Clima orizontului local</p> <p>APELE TERREI</p> <p>Componentele hidrosferei</p> <p>Apele continentale și oceanice</p> <p>Analiza și interpretarea unor date hidrologice</p> <p>Hidrosfera și societatea omenească</p> <p>Hidrografia orizontului local</p> <p>Aplicații practice în orizontul local</p> <p>VIAȚA ȘI SOLURILE PE TERRA</p> <p>Biosfera și organizarea ei. Evoluția vieții pe Terra</p> <p>Pedosfera</p> <p>Zonele biopedoclimatice</p> <p>Biosfera, solurile și activitatea omenească</p> <p>Aplicații practice în orizontul local</p>
<p>1.1. Utilizarea terminologiei științifice și disciplinare specifice (concepte, noțiuni) pentru prezentarea unei informații pertinente;</p> <p>1.4. Descrierea și explicarea mediului natural;</p> <p>2.3. Înțelegerea proceselor elementare din natură și a specificului mediului înconjurător;</p> <p>2.4. Relaționarea spațială a elementelor naturale ale unui anumit teritoriu;</p> <p>2.5. Sesizarea unor legături observabile între elemente naturale și sociale;</p> <p>4.5. Relaționarea funcțională a unor elemente naturale și sociale (prin studii de caz);</p> <p>5.5. Utilizarea reprezentărilor cartografice în investigarea mediului geografic;</p> <p>5.9. Formarea unui comportament critic constructiv în raport cu elementele calitative ale mediului;</p> <p>6.1. Dezvoltarea interesului pentru cercetarea științifică a comunității.</p>	<p>MEDIUL, PEISAJUL ȘI SOCIETATEA OMENEASCĂ</p> <p>Interacțiunile dintre elementele naturale ale mediului</p> <p>Interacțiunile dintre om și mediul terestru</p> <p>Peisajele naturale</p> <p>Factorii geoeologici naturali</p> <p>Tipurile de mediu natural</p> <p>Rolul mediului geografic în evoluția și dezvoltarea societății omenești</p> <p>Mediul orizontului local</p>

Conținuturile și competențele specifice vor avea în vedere exemple relevante de pe Terra, din Europa și din România.

Competențele redată prin caractere aldine reprezintă elemente ale curriculumului diferențiat (CD).

IV. Sugestii metodologice

Noul curriculum pentru clasa a IX-a înlocuiește în cadrul programei școlare obiectivele generale și obiectivele de referință (utilizate până în prezent) cu sistemul de competențe generale și competențe specifice descris mai sus.

În aceste condiții, se pot evidenția o serie de **caracteristici noi** ale procesului educațional care au în vedere, printre altele: o corelație mai strânsă între competențe și conținuturi, o centrare mai evidentă pe activitățile și achizițiile elevilor, posibilitatea realizării unor trasee individualizate pentru atingerea competențelor.

Programa de geografie de clasa a IX-a, axată pe Geografie fizică (Pământul – planeta oamenilor) are următoarele **elemente de noutate**:

- își asumă o serie de competențe specifice foarte precise;
- este axată pe înțelegerea părții naturale (fizico – geografice) a mediului înconjurător, oferind posibilitatea continuării studierii acestuia în componenta sa de geografie umană;
- paradigma spațială trece de la elementele generale (proprii planetei ca întreg), la cele specifice continentului, României și orizontului local;
- prin conținutul oferit, Geografia fizică reprezintă cel mai înalt nivel conceptual și metodologic al acestui obiect de învățământ, până în acest moment;
- se realizează o conectare mai strânsă cu științele despre natură (fizică, chimie, biologie, geologie) și matematică, în conformitate cu vocația pe care o are de știință atât a naturii, cât și a societății, urmând ca în clasa a X-a să fie abordată preponderent dimensiunea geografiei de știință a societății;

Concretizarea sistemului de competențe asumat prin Geografia fizică poate fi realizată prin utilizarea predilectă a unor **activități de învățare** conforme acestor competențe; dintre acestea, menționăm: explicarea (orală și în scris) a elementelor analizate, utilizarea terminologiei în contexte noi, utilizarea suporturilor cartografice pentru selectarea informației, construirea unor texte pornind de la hărți, grafice, imagini, trecerea de scară (de la nivelul lumii până la orizontul local), utilizarea informațiilor din mass-media.

Programa școlară induce și o serie de sugestii noi, de **evaluare** a rezultatelor instruirii. Astfel, aceasta trebuie să aibă în vedere evaluarea modului de atingere a competențelor specifice; în acest context, competențele specifice pot fi transformate în formulări asemănătoare unor standarde de evaluare. De asemenea, este facilitată utilizarea tuturor tipurilor de itemi, în proporții și structuri diferite (în raport cu specificul competențelor evaluate), evaluarea continuă (după fiecare unitate de învățare) și folosirea unor forme alternative.

În realizarea unor **suporturi de instruire** (lucrări metodologice, hărți, atlase, culegeri de teste, suporturi cartografice, manuale, lucrări complementare, ghiduri etc.) **autorii acestora trebuie să aibă în vedere curriculum școlar de geografie** pentru clasa a IX-a **în ansamblul său** (competențe generale, valori și atitudini, competențe specifice, conținuturi oferite, specificul metodologic).